

PŘÍLOHA: MEDAILONKY AUTORŮ

Anton Ingolič (1907-1992)

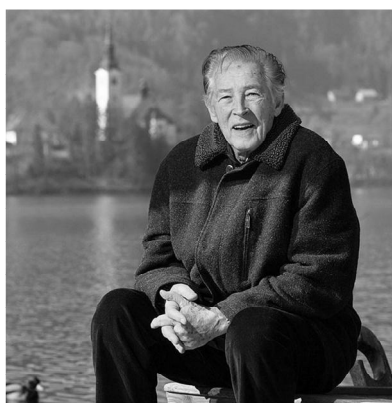
Prozaik a dramatik. Napsal řadu próz pro dospělé, jež se vydaly převážně cestou sociálního realismu (*Lukarji*, 1936, *Cibulári*) a historického románu (*Pradedje*, 1975, *Prapředci*); je rovněž autorem ideologicky černobílého dramatu *Krapi* (1947, *Kapři*). Významnější je však jeho obsáhlá tvorba pro děti a mládež, která čítá více než dvacet prozaických titulů: Ingolič debutoval fantastickým příběhem *Udarna brigada* (1946, *Úderná brigáda*), jeho nejznámější díla jsou však realistická, ať už je to dětská detektivka *Tajno društvo PGC* (1958, *Tajný spolek PGC*), válečný příběh o útěku ze sběrného tábora *Tvegana cesta* (1955, *Odvážná cesta*), autobiografie (*Leta dozorevanja*, 1987, *Léta dozrávání*) či drama pubertální dívky, jež se potýká s nechtěným těhotenstvím (*Gimnazijka*, 1967, *Dívka z gymnázia*). Ingoličovo dílo bylo několikrát oceněno: autor získal dvě Levstikovy ceny (1958 za *Tajno društvo PGC* a 1967 za román *Gimnazijka*) a dvě Prešernovy ceny¹ (1948 za budovatelský román *Pot po nasipu*, *Cesta po násypu*, a 1978 za svou celkovou tvorbu pro děti a mládež). Český čtenář má prozatím k dispozici tyto tituly: *Cibulári* (překlad Bohouš Vybíral, 1940, 1968); *Na vorech: román* (překlad Bohouš Vybíral, 1948); *Odvážná cesta* (překlad František Benhart, 1958); *Viničný vrch* (překlad František Benhart, 1959); *Tajný spolek PGC* (překlad František Benhart, 1967); *Večírek u Ady* (překlad Zdeňka Bezděková-Pavlíková, 1969).

¹ Prešernova cena a cena Prešernovy nadace jsou slovinská nejvyšší státní vyznamenání udílená v oblasti umění.

Milan Šega (1915-1998)

Prozaik a publicista. Napsal tři sbírky novel pro dospělé (jedna z nich, *Deček s piščalko* (1963, Chlapec s píšťalkou), získala v roce 1964 cenu Prešernovy nadace) a čtyři knihy pro děti: *Slika je pomembna* (1950, Obraz je důležitý), *Zgodbe o živalih* (1950, Příběhy o zvířatech), *Zgode in nezgode kraljevskega dvora* (1957, Bylo nebylo na královském dvoře) a *Božje drevce* (1986, Boží stromeček). V roce 1971 mu byla udělena Tomšičova cena² za jeho publicistickou tvorbu. Do češtiny nebyl prozatím Šega přeložen.

Vid Pečjak (nar. 1929)

Psycholog a prozaik. Léta přednášel na Katedře psychologie Univerzity v Lublani a napsal několika desítek odborných textů, nás však zajímá jeho beletristické, byť skromnější dílo: Pečjak je jedním z nejvýraznějších autorů slovinské sci-fi literatury a jako vůbec první ve Slovinsku vnesl vědecko-fantastickou tematiku i do literatury pro děti a mládež. Nejvýznamnějším Pečjakovým dílem je bezesporu fantastický příběh *Drejček in trije Marsovčki* (1961, Drejček a tři Mart'ánci), za který obdržel Levstikovu cenu; z dalších textů jmenujme především povídku o nezbedném robotovi *Pobegli robot* (1967, Uprchlý robot) či sbírku osmi sci-fi novel *Kam je izginila Ema Lauš* (1980, Kam zmizela Ema Lauš). Do češtiny byla zatím přeložena pouze nejslavnější Pečjakova kniha: *Ondra a 3 Mart'ánkové* (překlad Oton Berkopec, 1963).

² Tomšičova cena, nejvyšší slovinské ocenění v oblasti žurnalistiky. Uděluje jej Društvo novinarjev Slovenije.

Ela Peroci (1922-2001)

Prozaička, básnířka, dramatička; pravděpodobně vůbec nejznámější autorka slovinské literatury pro děti a mládež (jak doma, tak ve světě) a rozhodně jedna z nejlepších. Psala výhradně pro děti, kterým se věnovala nejen ve své umělecké tvorbě, ale rovněž v profesním životě (začínala jako učitelka, později byla redaktorkou dětského časopisu *Ciciban* a především *Radia Slovenija*, kde připravovala dětské vysílání). Vydala desítky převážně moderních pohádek, z nichž se ty nejlepší vybírají jen stěží; rozhodně je třeba jmenovat obrázkové knihy *Moj dežnik je lahko balon* (1955, Můj deštník může být balon), *Muca copatarica* (1957, Micka Bačkůrkářka) a *Hišica iz kock* (1964, Domeček z kostek) a pohádkové sbírky *Očala tete Bajavaje* (1969, Brýle tety Bájeváje) a *Za lahko noč* (1985, Na dobrou noc). Její dílo získalo nejen četná domácí ocenění (mj. Levstikovu cenu v letech 1956 a 1957, cenu Prešernovy nadace v roce 1971 a několikrát Zlatou plaketu z novosadského dětského divadelního festivalu), ale zaujalo i za slovinskými hranicemi (dva diplomy IBBY³ z let 1958 a 1966 a v roce 1970 ocenění IBBY za celkové dílo). Smrtí Ely Peroci přišla slovinská literatura (nejen pro děti a mládež) o jednoho ze svých nejcennějších představitelů; to, o jak velkou ztrátu šlo, vystihují slova básníka Toneho Pavčka: „Prva si spregovorila v govorici, ki je še nismo slišali, v novih pravljicah, kakršnih še nismo brali. In šli smo za tabo, v tvojo pravljico deželo. To je tvoje vezilo, darilo vsem nam za lepe ure in za hude dni. Hvala ti, Ela, za ta dar. Kdor ga je in ga bo sprejel v otroštvu, bo odrasel vedel, da je na svetu mogoča radost, da je na zemlji prostor za pravljice, da je v človeku neugasljiva žeja po čudežnem. Čudežni svet otroštva si ti izpisala z otroško dušo, z vso ljubeznivo lepoto in vero do zadnje črke in ne manj do zadnje bolečine.“⁴ Český čtenář má prozatím na výběr tyto tituly: výbor *Domeček z kostek* (překlad Oton Berkopec, 1961); *Domeček z kostek: pro nejmenší* (překlad Oton Berkopec, 1965); *Můj deštník je jako balón*

³ The International Board on Books for Young People.

⁴ (Svetina, 2002: 91) První jsi promluvila řečí, již jsme ještě neslyšeli, v nových pohádkách, které jsme ještě nečetli. A šli jsme za tebou, do tvé pohádkové země. To je tvůj tmel, dar nám všem pro krásné hodiny i pro zlé dny. Děkujeme ti, Elo, za ten dárek. Kdo ho přijal a přijme v dětství, bude jako dospělý vědět, že na světě je možná radost, že na zemi je místo pro pohádky, že v člověku je neuhasitelná žížeň po zázraku. Zázračný svět dětství jsi vypsal s dětskou duší, s veškerou milou krásou a vírou do posledního písmene a rovněž i do poslední bolesti.

(překlad Oton Berkopec, 1967); *Pohádky žijí ve velikém starém městě* (překlad Oton Berkopec, 1968). Dílem Ely Peroci je inspirované i *O černém klobouku a duhovém míči: Scénář experimentálního představení pro nejmenší na motivy Ely Perociové a inscenátorů, zapsaný, aby slůvka neuletěla jako saze komínem Pavla Vašíčka* (1974).

Marjan Marinc (1921-1990)

Dramatik a prozaik. Dvacet let působil v lublaňském rádiu, pro jehož vysílání napsal a zrežiroval mnoho rozhlasových her. Většina jeho dramát jsou satirické komedie, ať už se jedná o hry pro dospělé (*Weekend*, 1963, *Weekend*; *Nedeljsko kosilo*, 1966, *Nedělní oběd*; *Naslovna stran*, 1967, *Titulní strana*), či hry pro děti, jež v Marincově tvorbě převažují – nejnámější z nich je *Krasen cirkus*, který autor později přepracoval do podoby nonsensového fantastického příběhu (1965, *Krásný cirkus*). Ze stejných motivů vychází i jeho o dva roky mladší pohádka *Strah ima velike oči* (1967, *Strach má velké oči*). Marinc psal i komedie určená pro prkna divadel, nejúspěšnější z nich je hra *Poročil se bom s svojo ženo*, jež vyšla i knižně (1961, *Ožením se se svou manželkou*). V roce 1989 se stal vůbec prvním jubilantem Ježkovy ceny.⁵ České překlady bohužel zatím neexistují.

⁵ Ježkovu cenu udílí RTV Slovenija za mimořádné dílo v oblasti rozhlasové a televizní tvorby.

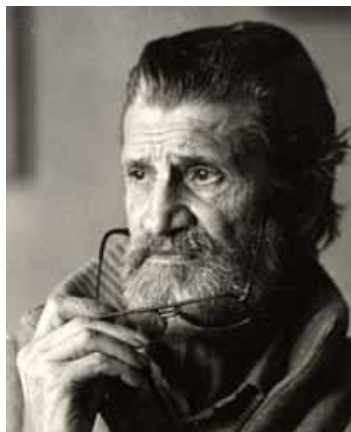
Svetlana Makarovič (nar. 1939)

Básnířka, prozaička, ilustrátorka, šansoniérka, herečka a nejvýznamnější současná autorka dětských knih ve Slovinsku. Debutovala v roce 1964 básnickou sbírkou *Somrak* (Soumrak); následovalo přes deset dalších sbírek, např. *Volčje jagode* (1972, Rulíky zlomocné), *Pelin žena* (1974, Žena-pelyněk), *Sosed gora* (1980, Soused hora), *Tisti čas* (1993,

Onen čas). Makarovič si vypůjčuje motivy z lidové slovesnosti a vytváří z nich temnou poezii tematizující zlo a násilí ukryté v člověku, jehož neúprosným kritikem je autorka i ve veřejném životě. Rozhodně není náhoda, že hrdinou většiny její obsáhlé tvorby pro děti (více než 50 titulů) není dítě, ale zvíře. Makarovič píše především osobité zvířecí pohádky, v nichž do tradiční formy žánru integruje prvky z moderní pohádky (*Pekarna Mišmaš*, 1974, Pekárna Mišmaš; *Sapramiška*, 1976, Sapramyška; *Potepuh in nočna lučka*, 1977, Tulák a noční lampička; *Pravljice iz mačne preje*, 1980, Pohádky z kočičí přize; *Pod medvedovim dežnikom*, 1998, Pod medvědovým deštníkem; *Smetiščni muc in druge zgodbe*, 1999, Smetištní kocour a jiné příběhy). Mezi její nejlepší knihy se řadí rovněž fantastický příběh o dalekém putování dvou kosovírů (fantazijní zvířata) *Kosovirja na leteči žlici* (1974, Kosovíři na létající lžici; pokračování *Kam pa kam, kosovirja?*, 1975, Kampak to, kosovíři? a *Mi, kosovirji*, 2009, My, kosovíři). Čas od času se Makarovič nicméně nevyhýbá ani lidským postavám (*Teta Magda ali Vsi smo ustvarjalci*, 1978, Teta Magda neboli Všichni jsme tvůrčí) či lidové pohádce (adaptace příběhu Červené karkulky *Rdeče jabolko*, 2008, Červené jablko). Další rovinu jejího díla tvoří dětská poezie (*Gal v galeriji*, 1981, Gal v galerii; *Kaj lepega povej*, 1993, Pověz něco hezkého). Tvorba Svetlany Makarovič byla mnohokrát oceněna; jmenujme především cenu Prešernovy nadace (*Vojskin čas*, 1976, Čas vojska) a Prešernovu cenu za básnické dílo (2000), tři Levstikovy ceny (1973 za sbírku zvířecích pohádek *Miška spi*, *Myška spí*; 1975 za *Kosovirja na leteči žlici* a *Kam pa kam, kosovirja?*; 2011 za celoživotní dílo) a zápis na Čestnou listinu IBBY (1994). Českému čtenáři jsou prozatím k dispozici pouze výbor z básní pro dospělé *Večerní beseda a jiné básně* (překlad Otto Babler, 1977) a pohádka *Šotek Kuzma vyhrává cenu* (překlad Kateřina Benhartová, 1978).

Vítomil Zupan (1914-1987)

Prozaik a dramatik. Debutoval ve 30. letech psychologickými novelami (*Črni konj*, 1933, *Černý kůň*). Za války působil v partyzánském odboji a nepřestával psát, brzy po nastolení komunistického režimu byl však v politickém procesu odsouzen k osmnácti letům vězení (1948), a přestože byl propuštěn „již“ o sedm let později, více než deset let měl zakázáno publikovat, a jeho první dětská knížka tak musela vyjít pod pseudonymem Langus (*Potovanje v tisočera mesta*, 1956, Putování do tisícerych měst). Zupan je především spisovatelem pro dospělé a patří k nejvýznamnějším poválečným slovinským prozaikům (psychologický román *Potovanje na konec pomladi*, 1972; válečný román *Menuet za kitaro*, 1980, Menuet pro kytaru; román s autobiografickými prvky z prostředí vězení *Levitan*, 1982, Leviathan). Ve srovnání se Zupanovou tvorbou pro dospělé je objem jeho děl pro děti dosti skromný: je autorem fantastického příběhu *Trije konji* (1970, Tři koně), obrázkové knihy *Plašček za Barbaro* (1974, Kabátek pro Barbaru), pohádky *Pravljica o črnem šejku z rdečo rožo* (2011, Pohádka o černém šejkovi s červenou květinou), a především již zmíněné knížky *Potovanje v tisočera mesta*, za niž při příležitosti její reedice (1983) získal Levstikovu cenu. Zupanovo dílo bylo oceněno i Župančičovou cenou⁶ (1973) a dvěma Prešernovými cenami (1947 za drama *Rojstvo v nevihti*, *Zrození v bouři*, a 1984 za celoživotní dílo). Bohužel doposud nevyšel žádný český překlad v knižní podobě.

⁶ Župančičovu cenu udílí město Lublaň těm umělcům, kteří se významným způsobem podíleli na utváření lublaňské kultury.

Kristina Brenkova (1911-2009)

Prozaička, dramatička, překladatelka a dlouholetá redaktorka nakladatelství Mladinska knjiga. Debutovala již ve 30. letech pohádkou publikovanou v dětském časopise *Vrtec* jménem *Deklica iz vresja* (1932, Holčička z vřesu), těžiště její tvorby však leží v poválečné literatuře. V 60. letech píše realistické příběhy s motivy z života jejích dětí a jí samotné: *Golobje, sidro in vodnjak* (1960, Holubi, kotva a kašna), *Dnevna poročila* (1965, Denní zprávy), *Ko si bil majhen* (1964, Když jsi byl malý), kterých se sice nevzdává ani v letech 70., tehdy k nim však připojuje i moderní pohádku (fantastické příběhy *Deklica Delfina in lisica Zvitorepka*, 1972, Holčička Delfína a liška Bystrouška; *Srebrna račka, zlata račka*, 1975 Stříbrná kachnička, zlatá kachnička; *Babica v cirkusu*, 1982, Babička v cirkusu). Zpracovávala i lidovou slovesnost (sbírka slovinských lidových pohádek *Babica pripoveduje*, 1967, Babička vypráví, či pohádek z celého světa *Mamka bršljanka*, 1976, Mamka Břečťanka). Brenková byla také významnou překladatelkou ze světové dětské literatury: slovinskému čtenáři odemkla cestu k mnoha zásadním dílům, v první řadě k *Pipi Dlouhé punčoše* Astrid Lindgrenové (*Pika Nogavička*, 1958), a přeložila mj. i Petiškovy *Staré řecké báje a pověsti* (*Stare grške bajke*, 1992). Podobně jako Ela Peroci změnila i Kristina Brenkova navěky tvář slovinské literatury pro děti a mládež, nejen jako svébytná autorka, ale rovněž jako vlivná redaktorka Mladinske knjigy, u jejíhož zrodu v roce 1945 stála. Její význam potvrzuje i řada ocenění, jež za svou tvorbu získala, nejvýznamnější jsou dvě domácí v podobě Levstikovy ceny, 1972 za *Deklicu Delfinu* a 1999 za celoživotní dílo, a jedno světové, umístění na Čestnou listinu IBBY v roce 2000. Český čtenář může zatím sáhnout bohužel pouze po výboru ze slovinských pohádek *Železný prsten* (překlad Zdeňka Bezděková, 1970).

Jože Snoj (nar. 1934)

Básník, prozaik, esejista, literární kritik, dramatik – a jedna z nejvýraznějších postav slovinské dětské literatury. Snojův opus je velmi bohatý: od roku 1963, kdy debutoval básnickou sbírkou *Mlin stooki*, vydal bezmála padesát knih. Z tvorby pro dospělé zmiňme aspoň sbírky veršů *Lila akvareli* (1977, Lila akvarely), *Žalostinke za očetom in očetnjavo* (1983, Smuténky za otcem a otčinou) a *Kažipotí brezpotij* (2009, Ukazatel bezcestí) a romány *Hodnik* (1969, Chodba), *Negativ Gojka Mrča* (1971, Negativ Gojka Mrča) či *Fuga v križu* (1986, Fuga v kříži). Dětem jsou určeny čtyři básnické sbírky (*Lajna drajna*, 1971, Lajna drajna), *Stop za pesmico* (1973, Stop pro básničku), *Pesmi za punčke* (1976, Básně pro holčičky) a *Skozi vrt in čez plan, skozi leto in dan* (1997, Zahradou a plání, létem a dnem) a přes deset rozmanitých prozaických děl (jmenovat musíme především fantastické příběhy *Avtomoto mravlje*, 1972, Automoto mravenci, sbírku krátkých moderních pohádek *Srečni ščurek*, 1983, Štastný šváb, a pohádkový milostný román *Domen Brezdomi in deklica Brezimensa*, 1985, Domen Bezdomý a dívka Bezejména). Snojova tvorba je jedním z vrcholů slovinské literatury; dokazují to i četná ocenění, jež za ni získal: v oblasti dětské literatury dvě Levstikovy ceny (1969 za debut *Barabákos in kosi*, Barabákos a kosi, 1976 za *Avtomoto mravlje* a *Pesmi za punčke*), za svou jinou tvorbu pak cenu Prešernovy nadace (1972 za román *Negativ Gojka Mrča*), Rožancovu cenu⁷ za sbírku esejí *Med besedo in Bogom* (1994, Mezi slovem a Bohem), Tomšičovu cenu (1969), Grumovu cenu za drama *Gabrijel in Mihael* (1987, Gabriel a Michael), Veroničinu cenu⁸ (2009 za *Kažipot brezpotij*), a konečně v roce 2012 i Prešernovu cenu. České překlady bohužel zatím neexistují.

⁷ Nejvyšší slovinské ocenění v oblasti esejistiky.

⁸ Veroničina cena je udílána za nejlepší básnickou sbírku roku.

Zdroje fotografii:

A. Ingolič

<<http://www.europeana.eu/portal/record/92059/9F3DF7C1CF557CBFBE7AC9BEF7C033266AC83C37.html>>

V. Pečjak

<<http://www.mladina.si/93479/razlog-zakaj-tako-veliko-ljudi-v-starejsih-letih-ni-vec-aktivnih-je-predvsem-v-tem-da-se-vdajo-v/>>

E. Peroci

<<http://knjiga.dnevnik.si/sl/Profil/Portret/957/Portret+Ele+Peroci%3A+Pisala+je+kar+na+kolenih>>

S. Makarovič

<<http://injemojе.blogspot.cz/2008/03/svetlana-makarovi-prekleti-kadilci.html>>

V. Zupan

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Vitomil_Zupan>

K. Brenkova

<<http://www.rtv slo.si/kultura/knjige/kristina-brenkova-bi-praznovala-100-rojstni-dan/269005>>

J. Snoj

<<http://www.reporter.si/slovenija/jo%C5%BEE-snoj-v-zemeljskih-tleh-i%C5%A1%C4%8Dem-do-absurda-oddaljeno-skrito-bo%C5%BEje/7883>>